

Toiminnallisia ja draamallisia tehtäviä kaunokirjallisuuden käsittelyyn

Käsitellään luettua yleisesti

Kävellään tilassa ja keskustellaan kirjallisuudesta

Liikutaan rauhallisesti luokassa siten, että yritetään täyttää koko tila mahdollisimman tasaisesti. Kun opettaja antaa sovitun merkin (esim. taputtaa), pysähtytään heti paikalleen ja valitaan pariksi kaikkein lähimpänä oleva. Molemmat kysyvät vuorotellen kirjasta jonkin kysymyksen, johon toinen vastaa. Kun molemmat ovat kysyneet ja vastanneet, lähdetään taas kävelemään tilassa. Näin jatketaan jonkin aikaan. Seuraavilla kerroilla pitää parin olla aina joku, jonka kanssa ei vielä ole keskustellut. Opettaja voi myös antaa kysymykset esim. Lukupiirikorteista. (Sopii niin yhdessä luettujen kuin omienkin kirjojen käsittelyyn.)

Tarinoiden taika-arkku

Opettaja voi valmistaa pienen kirjan maailman esim. vanhaan matkalaukkuun herättämään tunteita, kiinnostusta ja keskustelua. Tätä kannattaa käyttää erityisesti, kun aloitetaan uusi yhteinen kirja tai uudet kirjat samasta teemasta tai genrestä, mutta tätä voi käyttää myös kesken kirjan lukemisen.

Sanalaput

Opettaja tai oppilaat kirjoittavat lapuille luettuun liittyviä sanoja. Sanalaput laitetaan lattialle ringin keskellä. Oppilaat ottavat vuorollaan jonkun toisen kirjoittaman lapun ja kertovat, miten sana liittyy luettuun. Sanalappuja voidaan käyttää myös Alias-pelin tapaan sananselityskortteina. (Yhdessä luettujen kirjojen käsittelyyn.)

Sana-assosiaatio

Ryhmä on piirissä. Joku aloittaa sanomalla sanan, joka liittyy yhdessä luettuun kirjaan. Seuraava sanoo sanan, joka hänelle tulee mieleen edellisen sanomasta sanasta. Edetään joko ohjaajan antamaan merkkiin asti, tai siihen, kunnes joku sanoo sanan, josta assosiaatioketju alkoi. Toistetaan uudella sanalla. (Sopii yhdessä, ryhmissä tai parin kanssa luetun kirjan käsittelyyn.)

Kirjakassin valmistus

Oppilaat kokoavat paperikassiin kirjaan liittyviä asioita. Ne voivat olla pieniä esineitä tai pahvista askarreltuja hahmoja. Paperikassi koristellaan piirtämällä siihen kirjaan liittyviä kuvia. Kassiin kirjoitetaan myös kirjan nimi. Kirja esitellään muille kirjakassin avulla nostamalla sieltä esineitä/kuvia kirjan juonen mukaisessa järjestyksessä. (Sopii niin ryhmissä luettujen kuin omienkin kirjojen käsittelyyn.)

Mielipidejana

Oppilaat asettuvat riviin luokkaan. Opettaja esittää kirjasta väitteitä. Jos oppilas on väitteen kanssa samaa mieltä, hän astuu askeleen eteenpäin, jos taas eri mieltä, taaksepäin. Joka väitteen jälkeen voidaan palata keskiviivalle. (Väitteistä riippuen sopii niin yhdessä ja ryhmissä luettujen kuin omienkin kirjojen käsittelyyn.)

Ryhmäruno

Tehdään suullisesti yhteisiä pikkurunoja yhdessä luetusta kirjasta. Osallistujat seisovat ringissä. Ensimmäinen sanoo yhden sanan, toinen kolmannen, kolmas kolmannen jne. Lauserakenne runoissa on 3 sanaa, 5 sanaa, 3 sanaa. Esim. Ikkuna avautuu länteen. Minä istun ja avaan verhot. Ulkona tuulee taas. Runon aihe tai aloitussana otetaan kirjasta. (Sopii yhdessä tai ryhmässä luetun kirjan käsittelyyn.)

Minä myös

Ryhmä seisoo ringissä. Joku sanoo jonkin toteamuksen tai mielipiteen liittyen lukemaansa kirjaan. Ne, jotka ovat samaa mieltä tai väite sopii myös heidän kirjaansa, vaihtavat paikkaa ringissä. (Sopii sekä yhdessä luetun kirjan että omien kirjojen käsittelyyn.)

Kuunnelmataidenäyttely/kuunnelmagalleria

Ryhmä jaetaan puoliksi. Puolet pareista järjestää jumppasaliin kuunnelmataidenäyttelyn, jossa luetaan otteita omasta kirjasta. Puolet oppilaista tulee sisään pari kerrallaan. Toinen kuljettaa ja toinen on sokkona vietävänä, vaihto puolivälissä toisin päin. Kuljettaja päättää kuinka kauan kuunnellaan kutakin kirjatkkelmaa. (Sopii omien kirjojen sekä pareittain ja pienissä ryhmissä luettujen kirjojen käsittelyyn.)

Nelikenttä

Neljä fläppipaperia, lattialla/seinällä eri puolilla tilaa, jokaisessa paperissa oma yhteiseen kirjaan liittyvä aiheensa. Virittävää musiikkia taustalle, liikutaan tilassa ja kaikki kirjoittavat jotain joka lappuun. Tämän jälkeen keskustellaan neljässä ryhmässä papereihin kertynyttä materiaalia hyödyntäen. Lopuksi tehdään still-kuva, liikesarja, pantomiimi tai muu pieni esitys omasta aiheesta. (Sopii yhteisen kirjan käsittelyyn.)

Kuvatehtävä

Lattialle levitetään paljon erilaisia kuvia. Ohjeena on valita yksi kuva, joka jollain tavalla kuvastaa kirjaa, jota lukee/on juuri lukenut. Jakaudutaan ryhmiin, joissa kukin esittelee kuvansa ja kertoo, miksi valitsi juuri sen. Samalla jokainen voi lyhyesti esitellä lukemaansa kirjaa muulle ryhmälle. (Soppi niin yhteisen kuin omien kirjojen käsittelyyn. Tehtävän voi hyvin muuntaa käsittelemään tunteita, henkilöitä tms.)

Käsitellään tunteita

Tunnepatsas pareittain

Toinen on kuvanveistäjä ja toinen patsas, jota kuvaveistäjä muotoilee kuvaamaan sitä tunnetta, joka kuvanveistäjässä on herännyt hänen lukiessaan kirjaa. Kun patsaat ovat valmiit, katsotaan ne vuorollaan läpi ja keskustellaan, mitä tunteita ne esittävät. Vuorot vaihtuvat. (Sopii niin yhdessä luettujen kuin omienkin kirjojen käsittelyyn.)

Tunnekortit

Istutaan ringissä lattialla. Keskelle rinkiä laitetaan runsaasti tunnekortteja (esim. emojiä). Oppilaat ottavat käteensä vuorotellen yhden tunnekortin ja kertovat mihin kirjan kohtaan tunne sopii. Missä kirjassa päähenkilö tuns tunnetta tai missä kohdassa itse lukijana tuns tunnetta? (Sopii niin yhdessä luettujen kuin omienkin kirjojen käsittelyyn.)

Still-kuvia päähenkilön elämästä

Erilaisia still-kuvia päähenkilön elämästä esim. onnellinen lapsuusmuisto, hetki, joka olisi voinut olla onnellinen mutta ei ollut jne. Keskustelua koko ryhmän kanssa joka kuvan jälkeen. Hetket eivät siis tarvitse olla kirjassa mainittuja, vaan niiden on tarkoitus syventää henkilöä. (Sopii yhdessä luettujen kirjojen käsittelyyn.)

Mielenmaiseman maalaaminen

Maalataan jokin kirjan herättämä mielenmaisema paperille. Kuvan ei tarvitse olla esittävä. Värit ja muodot riittävät. Puretaan harjoitus niin, että jokainen näyttää kuvansa joko koko ryhmälle tai parille ja kertoo, millaiseen kirjan mielenmaisemaan se liittyy. (Sopii sekä yhteisen että oman kirjan käsittelyyn.)

Käsitellään kirjan tapahtumia ja juonta

Still-kuvasta liikkuva kuva

Tehdään still-kuva jostakin kirjan kohdasta. Kellon kilahduksesta tai muusta äänimerkistä kuva lähtee elämään, eli esittäjät saavat liikkua ja puhua. Toisesta äänimerkistä jähmetytään jälleen paikoilleen.

Sama voidaan tehdä myös siten, että kuvakirjasta valitaan kuva, joka tehdään ensin katsojille, äänimerkistä kuvan alkaa elää ja toinen äänimerkki voi toimia kohtauksen pysäyttäjänä. (Sopii yhdessä, pienryhmissä tai pareittain luettujen kirjojen käsittelyyn.)

Jatkon ennakointi pantomiimin tai pienen esityksen avulla

Oppilaat saavat tehdä ryhmissä esityksen siitä, miten arvelevat kirjan jatkuvan. (Sopii yhdessä luettujen kirjojen käsittelyyn.)

Sarjakuva

Pareittain tai kolmen hengen ryhmissä tehdään jostakin kirjan tapahtumaketjusta kolmen still-kuvan sarja, jossa siis alkutilanne keskikohta ja lopputilanne. Still-kuviin voidaan lisätä myös muutama tarkoin harkittu repliikki. Joka kuva pysäytetään selvästi ennen seuraavaan kuvaan siirtymistä. Sarjakuvat esitetään muille, minkä jälkeen keskustellaan siitä, mitä nähtiin. (Sopii koko luokan tai pienen ryhmän kanssa luettujen kirjojen käsittelyyn.)

Minä olen

Klassinen "Olen puu"-draamaharjoitus taipuu luetun kaunokirjallisuuden käsittelyyn esim. siten, että kolmen hengen ryhmissä yksi aloittaa asettumalla päähenkilöä esittävään patsaaseen ja sanomalla "Olen (päähenkilön nimi), joka ...", minkä jälkeen toinen ja sen jälkeen kolmas ryhmän jäsen menee mukaan kuvaan ja sanoittaa, mitä esittää ja mitä tekee. Kun kaikki kolme ovat mukana kuvassa, ensimmäiseksi siihen mennyt poistuu ja liittyy uudelleen kuvaan jne. Tämän voi myös tehdä koko luokan kanssa yhdessä tai pareittain, jos on luettu parikirja. (Sopii koko luokan, pienen ryhmän tai parin kanssa luettujen kirjojen käsittelyyn.)

Esitetään katkelma

Jokin kirjan luku jaetaan kohtauksiin. (Kohtaus vaihtuu, kun yksikin henkilö tai paikka vaihtuu.) Jaetaan oppilaat ryhmiin ja kohtaukset ryhmille. Jokainen ryhmä harjoittelee esittämään omat kohtauksensa pantomiimina tai voidaan sopia, että mukaan saa ottaa myös tietyn määrän hyvin lyhyitä repliikkejä. (Usein oppilaat unohtavat näyttelemisen, jos mukaan saa ottaa repliikkejä.) Lopuksi kohtaukset esitetään oikeassa järjestyksessä yhtenäisenä ketjuna ilman keskeytyksiä. (Sopii koko luokan kanssa luettujen kirjojen käsittelyyn.)

Jähmy

Neljän henkilön ryhmässä yksi alkaa ensin tehdä jotain muiden pitäessä silmiä kiinni. Yksi avaa silmät ja liittyy toimintaan. Ensimmäisenä liikkeen aloittanut reagoi myös mukaan tulleeeseen. Kolmas avaa silmät ja liittyy mukaan, sitten neljäs. Hetken kaikki toimivat yhdessä, ja sitten jähmy puretaan peruuttamalla eli viimeisenä mukaan tullut lähtee ensin ja kolme jää tekemään sitä, mitä tekivät ennen neljännen liittymistä mukaan jne. Lopulta yleisö voi kertoa, mitä näki. (Sopii koko luokan kanssa luettujen kirjojen käsittelyyn.)

Olipa kerran

Tiivistetään tarina tai sen osa siten, että oppilaat esim. ryhmissä kertovat vuorotellen tarinaa aina yhden virkkeen kerrallaan valmiiden virkealkujen avulla.

1. Olipa kerran...
2. Usein...
3. Eräänä päivänä...
4. Siitä seurasi, että... (näitä voi toistaa useampia)
5. Viimein...
6. Sen jälkeen...

(Sopii koko luokan, pienen ryhmän tai parin kanssa luettujen kirjojen käsittelyyn.)

Tutustutaan kirjan henkilöihin

Liikkuminen tilassa ja tervehtiminen roolissa

Ensin jokainen valitsee yhden kirjansa henkilöistä. Sitten kävellään tilassa roolihahmon tavoin. Miten hahmo liikkuu? Hetken kuluttua hahmot tervehtivät toisiaan kohdatessaan tilassa. (Sopii joko yhdessä luetun kirjan käsittelyyn, tai siten, että jokainen on lukenut eri kirjan.)

Kuuma tuoli

Yksi oppilas istuu tuolille ja kertoo, kuka kirjan henkilöistä hän on. Muut saavat esittää hänelle kysymyksiä. Oppilas yrittää vastata kysymyksiin niin, kuin kirjan henkilö niihin vastaisi. Jos kysymykseen ei kirjasta ole löytynyt vastausta, voi oppilas keksiä sen itse. (Sopii koko luokan kanssa luettujen kirjojen käsittelyyn.)

Henkilögalleria

Lattialle laitetaan isoilla paperilapuilla esille muutamien kirjan henkilöiden nimet. Halukas oppilas saa mennä seisomaan jonkun nimen viereen ja alkaa esittää luetusta jotakin kohtausta, jossa esiintyy lapulla oleva henkilö. Kuka vain ringistä saa liittyä mukaan esitykseen. Esityksessä voi kirjan kohdasta riippuen olla lopulta kaksi tai useampia osallistujia. (Sopii koko luokan kanssa tai ryhmissä luettujen kirjojen käsittelyyn.)

Roolikortit

Pistetyöskentelynä luodaan kirjan henkilöille roolikortit. Opettaja jakaa pisteisiin tyhjät paperit, joissa on henkilöiden nimet. Oppilaat kiertävät omaan tahtiin pisteeltä toiselle ja kirjaavat papereille henkilöiden ominaisuuksia yms. Lopuksi kortit käydään yhdessä läpi ja keskustellaan vastauksista, perustellaan ja mietitään, ollaanko niistä yksimielisiä. (Sopii koko luokan kanssa tai ryhmissä luettujen kirjojen käsittelyyn.)

Lukeva Salo 2024

Kävellään tilassa ja eläydytään kirjan henkilöiksi

Liikutaan rauhallisesti luokassa siten, että yritetään täyttää koko tila mahdollisimman tasaisesti. Kun opettaja antaa sovitun merkin (esim. taputtaa), pysähdytään heti paikalleen ja kuunnellaan opettajan ohje. Opettaja voi antaa ohjeen kävellä vuorotellen aina jonakin kirjan henkilönä tai helpottaakseen eläytymistä opettaja voi myös antaa henkilön lisäksi jonkin tilanteen, jossa henkilö on esim. "Kävele Villenä, kun hän on menossa uuteen kouluun." (Sopii koko luokan kanssa luettujen kirjojen käsittelyyn.)

Liikeimprovisaatio

Jokainen miettii kolme sovittuun kirjan henkilöön sopivaa verbiä ja opettelee tekemään ne peräkkäin jatkumona. Tämän jälkeen liikkeet liitetään parin tai kolmen hengen ryhmässä yhteiseksi kokonaisuudeksi. Kaikilla luokassa ei tarvitse olla samaa henkilöä mutta parilla/ryhmällä pitää. Näin voidaan luoda kuva vaikka kaikista kirjan henkilöistä, kun liikesarjat näytetään muille vuorotellen. (Sopii koko luokan kanssa luettujen kirjojen käsittelyyn.)

Henkilö ristiriitatilanteessa

Kun esim. kirjan päähenkilö on vaikean tilanteen edessä, voidaan luokassa pohtia tätä tilannetta pariharjoituksen avulla. Kaksi oppilasta asettuu istumaan selät vastakkain, ja he pohtivat asiaa eri näkökulmista. Molemmat puhuvat minämuodossa. Hetken kuluttua oppilaat voivat vaihtaa rooleja. Tätä harjoitusta voi olla ensin hyvä harjoitella jonkin hölmön aiheen kanssa. (Sopii koko luokan kanssa luettujen kirjojen käsittelyyn.)

Viestiketju

Kun esim. kirjan päähenkilö on vaikean tilanteen edessä, voidaan luokassa pohtia tätä tilannetta viestiketjun avulla. Tämä voidaan tehdä vaikka siten, että luokka jaetaan kahtia ja ryhmät asettuvat seisomaan selät toisiinsa päin. Opettaja jakaa ryhmille näkökulmat/mielipiteet. Hiljaisuutta kuunnellen jokainen voi lähettää viestin suullisesti toiseen ryhmään, kun siltä tuntuu. (Sopii koko luokan kanssa luettujen kirjojen käsittelyyn.)

Kirje

Yksi oppilas istuu tilan keskellä päähenkilönä kynä ja paperi kädessä. Muut oppilaat muodostavat huoneen seinät päähenkilön ympärille ja alkavat kirjoittaa yhdessä kirjettä virke kerrallaan. Päähenkilö kirjoittaa kirjeen ylös. Kirje voi olla seinien kirje päähenkilölle, päähenkilön kirje vihämiehelle tms. kirjan juonen kulkuun sopiva kirje. (Sopii koko luokan kanssa luettujen kirjojen käsittelyyn.)

Kutsut

Jaetaan kirjan roolihahmot ryhmäläisille esimerkiksi arpoen. Keskelle tilaa laitetaan tuoli jokaiselle. Hahmot kokoontuvat yhteisille kutsuille. Hahmot tulevat tilaan omalla tavallaan, käyttäytyvät kutsuilla omalla tavallaan ja poistuvat kutsuilta omalla tavallaan. Käy sekä yhteisten että omien kirjojen käsittelyyn. Voidaan toteuttaa isoissa ryhmissä myös niin, että toinen puoli ryhmästä on katsojina, ja toinen puoli esittää kutsuja. Molemmat ryhmät saavat olla sekä katsojina että esittäjinä. Keskustellaan siitä, mitä nähtiin. (Sopii yhteisen kirjan käsittelyyn, mutta voi soveltaa myös omien kirjojen käsittelyyn esim. siten, että päähenkilöt kohtaavat.)

Tutustutaan kirjan tapahtumapaikkoihin

Tapahtumapaikka äänimaisemana

Ensin yksi keksii jonkin äänen, joka sopii maisemaan, ja alkaa tuottaa tuota ääntä. Yksitellen muut yhtyvät kuvaan ja alkavat tuottaa jotain toista maisemaan sopivaa ääntä. Kun kaikki ovat mukana patsaassa, kuunnellaan hetki tuota kokonaista äänimaisemaan ja lopetetaan opettajan merkistä. Voidaan toteuttaa koko luokan äänipatsaana tai esitetään muille pienissä ryhmissä. (Sopii koko luokan kanssa tai ryhmissä luettujen kirjojen käsittelyyn.)

Paikan luominen

Tehdään yhdessä jokin tapahtumapaikka esim. päähenkilön huone. Jokainen liittyy kuvaan yksi kerrallaan. Lopuksi käydään läpi, mitä kaikkea kuvassa on. Jokainen henkilö, huonekalu jne. Voi myös ennen purkoa kertoa, mitä ajattelee esim. päähenkilöstä. (Sopii koko luokan kanssa tai ryhmissä luettujen kirjojen käsittelyyn.)

Paikan luominen vol. 2

Piirretään jokin tapahtumapaikka paperille yhdessä. Keskustellaan, mitä kaikkea tuossa paikassa voi olla. Jokainen valitsee itselleen roolin tuosta miljööstä. Käydään roolit läpi. Kuljetaan tilassa ihmettelemässä/tarkkailemassa jotakin kirjan tapahtumaa. (Sopii koko luokan kanssa tai ryhmissä luettujen kirjojen käsittelyyn.)

